

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Цветана Христова Ралева
по конкурса за заемане на академичната длъжност *доцент*
в професионалното направление *2.1. Филология (Български език. Старобългарски език)*,
обявен в ДВ, бр. 32 от 22.04.2016 г.

В конкурса за доцент по старобългарски език за нуждите на Катедрата по кирилometодиевистика в СУ „Св. Кл. Охридски” участва един единствен кандидат – д-р Петко Петков от същата катедра.

П. Петков завършва средно образование в 91 НЕГ, София (1978), а след това – *Българска филология* във ВТУ „Свв. Кирил и Методий” (1983). През периода 1986 – 1989 г. е аспирант в СУ. След аспирантурата работи като гл. асистент в ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград (1990-2002 г.), а от 2003 г. до сега – като (главен) асистент в катедрата по Кирилometодиевистика на СУ „Св. Кл. Охридски”, където преподава старобългарски език. В продължение на 2 години (2010 – 2012) е преподавател по български език в Университета на Заарланд, ФРГ. Преминава специализация в Университета на Черна гора, гр. Никшич. През 2015г. защитава докторска дисертация на тема „Лексика и словообразуване в старобългарския превод на Египетския патерик”, която представлява първото цялостно проучване на определен аспект от езика на този ранен старобългарски превод. Впечатлява броят езици, които П. Петков владее: немски, английски, руски, словашки, словенски, полски, турски и др.

Общата научна продукция на д-р П. Петков е сериозна: докторска дисертация, 5 монографии, 17 статии (в това число 3, публикувани в чужда периодика), 13 доклада, изнесени у нас и в чужбина, преводи от старобългарски на съвременен български език (извън тези в монографиите), 3 електронни публикации на средновековни текстове. Приложеният списък със забелязани цитирания на трудове на П. Петков включва 9 позиции. Предполагам, че списъкът е твърде непълен.

В обявения конкурс д-р Петко Петков участва с 5 книги (включвам тук и „*Свети Климент Охридски. Слова и служби*”. С., 2008; вж. мотивите по-долу), 16 научни статии (съгласно приложения списък). По неясни причини в списъка с представените за хабилитация публикации не са намерили място трите електронни текстови корпуса, посочени в Общата библиография на кандидата: *Тиквешки сборник*, *Диалози на св. Григорий Велики* в превод от XIV в. и *Житие на св. Василий Велики от Амфилохий Иконийски*. Освен че зад създаването им стои голям труд, че са много полезни като база за бъдещи изследвания, те показват и активността на П. Петков в едно съвременно направление на медиевистиката - представянето на славянската средновековна книжнина в интернет и са несъмнена заслуга на автора. Трябва непременно да бъдат отчетени. За съжаление списъкът на статиите, представени за хабилитация, не е съвсем коректен. Той (съдържа 16 заглавия) се разминава с публикациите, представени в справката за приносните моменти (14 на брой) – в справката основателно липсват статии №№ 4, 11, 14 (цитирани в Автореферата на дисертацията на П. Петков или написани в съавторство с член на журито), но е добавено ново заглавие, липсващо в списъка (*Към езиковата и текстологична характеристика на апостол № 882 от НБКМ*. – Македонски преглед, 1997, 1, 93 – 108). За съжаление и в списъка, и в справката са останали 2 статии, цитирани

в Автореферата на дисертацията - №№ 8 и 16 (по списъка). Следователно, реалният брой на публикуваните статии, които журито трябва да има предвид, е 12, но този брой е напълно достатъчен за участието на кандидата в конкурса.

В своята съвкупност рецензираните трудове на П. Петков се характеризират със широта на тематиката, с разнообразие на решаваните научните задачи (изследване, превод, публикуване на текстове и т.н.), с изобилие на фактите и с голям хронологичен диапазон на проучвания материал – от X-XIV. до XIXв. Изследванията обхващат всички езикови нива, включват също текстология, археография, палеография, въпроси на превода. Известен приоритет като предмет на езиковите проучвания имат лексиката и словообразуването, които са и в основата на докторската дисертация на кандидата. Трудовете на П. Петков са реализирани в духа на най-добрите палеославистични и медиевистични традиции и представят автора си като добре подготвен, компетентен и талантлив изследовател с пестелив стил на изложение.

От представените за конкурса монографии две са авторски – за *Огледалото* на К. Пейчинович и за ръкопис № 2/23 от сбирката на Рилския манастир.

„*Кирил Пейчинович. Книга сия зовомая Огледало. Фототипно и наборно издание*” (С., 2011, 164 с.) представлява преиздание на една от първите български печатни възрожденски книги с отстраняване на допуснатите в изданието от 1816 г. грешки. П. Петков е прецизирал текста, снабдил го е с бележки под линия. В изданието шрифтово са разграничени откъсите, написани на църковнославянски език и на новобългарски книжовен/диалектен език, което смятам за много добро хрумване, защото позволява на читателя веднага да получи представа за характера на езика на книгата. Разграничаването всъщност е само видимият резултат от пълния лингвистичен анализ на текста. Успоредно с наборния текст се възпроизвежда фототипно и оригиналът на книгата (фотографии – Д. Пеев). В стегнатия и много информативен Предговор се дават сведения за К. Пейчинович, *Огледалото* и неговия език.

Като важен принос в медиевистиката може да се определи прекрасното в полиграфско отношение издание „*Ръкопис № 2/23 от сбирката на Рилския манастир. Сборник с жития от края на XV век*” (С., 2011, 584 с., т.3 от поредицата „Библиотека Отец Н. Рилски”). Основната част от монографията представлява наборен текст на съответния ръкопис (с голям обем – 576л.). Включени са също раздели за съдържанието на ръкописа (представяне на отделните текстове и археографията им), за неговия правопис, наблюдения над славянския текст на Св. Й. Златоуст (текстология и език), индекс на библейските цитати в Житието на Св. Григений Омиретски, както и Показалец на лични и географски имена (и производните прилагателни от тях). Петков е оправдано предпазлив по отношение на атрибуция на ръкописа – споделям мнението му, че авторството на Вл. Граматик се нуждае от допълнителна аргументация. Данните засега сочат само, че той „е възникнал в книжовния кръг и дори в скриптория, в който е работил Владислав”, но не и че самият книжовник го е създал (с. 10). Книгата е най-мощното монографично изследване на П. Петков.

Две от представените за конкурса книги са колективни монографии – изданията на *Тиквешки сборник* и *История славянобългарска*. Работата на П. Петков по *Тиквешкия сборник (Средновековни български новели. Тиквешки сборник. Текст и изследвания*. Благоевград, 2010, 184 с.) се изразява в превод на текстовете на сборника на съвременен български език (заедно с Л. Илиева). Извършването на превода обаче е предшествано от една не по-лека филологическа (езикова и текстологична) работа – нормализирането на

текстовете, издадени от Н. Начов, чрез сравнения и корекции по други техни преписи. Този вариант на сборника може да се види в неговата електронната версия в Cyrillomethodiana (http://histdict.uni-sofia.bg/textcorpus/show/doc_179).

Комплексното издание „Преп. Паусий Хилендарски, История славянобългарска. V. I-II“ (Зографска света обител, 2012, 2013, 2015), включващо факсимилно възпроизвеждане на текста, първото му критическо издание, съпроводено с превод на новобългарски и с коментар, е мащабен и много успешно реализиран изследователски проект, резултат от тясното сътрудничество между братството на Зографския манастир и учени от Софийския университет. В него П. Петков има отговорната роля да представи критическото издание на тази знакова за нашата история книга, стъпвайки върху Зографската чернова, допълвайки я с части от Първия Котленски препис и отчитайки разночетенията по 6-те най-архаични преписа на текста. И тук отново се проявяват неговите умения да работи с преписи и да нормализира текст.

Мисля, че към колективните монографии, създадени с участието на П. Петков, би трябвало да се присъедини и респектиращата книга „Свети Климент Охридски. Слова и служби“ (С., 2008). Повече от тридесет години след академичното 3-томно издание (1970-1977) служби и слова на Св. Кл. Охридски със сигурно и почти сигурно авторство бяха отново издадени от катедрата по кирилометодиевистика на СУ с отчитане на направените през изминалия период открития в климентологията. Текстовете са нормализирани въз основа на запазените преписи. Това е нов подход, който цели приближаването им до техния първичен старобългарски облик. Книгата съдържа и преводи на включените в нея текстове на съвременен български език, някои от които са нови. Участието си в монографията П. Петков определя като „съставителство и редакция“, но в действителност то надхвърля характера на тези дейности. На П. Петков принадлежи преводът на съвременен български език на едно слово на Св. Кл. Охридски (за апостол Павел), както и редактирането и нормализирането на старобългарския текст на половината от включените в книгата творби (22 на брой). а това е сериозна и трудоемка научноизследователска работа, която П. Петков е извършил много качествено.

Научните статии, с които П. Петков участва в конкурса, са разнообразни в тематично отношение. Сред тях има такива, които са продължение на дисертационното му изследване върху патериците (№ 9 от приложения списък) или представляват разработки на нови теми: наблюдения върху някои старозаветни (книгите на пророк Исая и пророк Даниил - № 5, 7, 12) и новозаветни текстове (№13, за Апостол №882), върху Огласителните слова на К. Иерусалимски (№ 10, 15), върху някои жития (№ 2, 5), върху религиозно-философското наследство на А. Синайски (№6) и Гр. Синаит (№1), по граматични въпроси (№3). Изследванията на П. Петков са комплексни (език, текстология, археография, особености на превода и т.н.), наситени с фактология. Всички те представят резултати от проучването на нови теми и нов материал, в някои за пръв път се публикуват текстове, които тепърва ще се използват за бъдещи изследвания (№№ 1, 5, 6, 7). П. Петков привлича в изследванията си и интерпретира коректно ръкописи от книжовното наследство на българи, сърби, руси, хървати, което говори за неговата широка филологическа компетентност. Той е от малкото специалисти у нас, които се занимават с глаголическата писменост и в частност с тази при хърватите (№№ 7, 12, 13).

Обобщавайки, ще кажа, че Петко Петков участва в разработването на важни за нашата културна, включително езикова, история теми, в представянето пред нашата научна и по-широка общественост на важни автори и творби от българското

Средновековие и Възраждане. Проучванията му са тясно свързани с мащабни колективни проекти от национално значение като *Дигитализацията на ръкописите в Рилския и Зографския манастир*, *Каталогизацията на библиотеката на Зографския манастир*. С участието на П. Петков възниква поредицата „Библиотека *Отец Неофит Рилски*” – един от резултатите на проекта „Патриархът Неофит. Манастирът, библиотеката, учебната книга”, реализиран от ЮЗУ и СУ „Св. Кл. Охридски” и финансиран от Фонд Научни изследвания на МОМН (2006г.). Д-р Петков е член на редколегията на поредицата и активен автор/издател в нея – 2 от неговите монографии – за *Огледалото* на К. Пейчинович и за ръкопис №2/23 от сбирката на Рилския манастир – са публикувани тук.

Като отчитам стойността на представените за рецензиране трудове на П. Петков, цялостната научноизследователска работа на кандидата, неговите значителни приноси към проучването на старобългарската и средновековната славянска книжнина, както и дългогодишния му опит като вузовски преподавател, с пълна убеденост ще гласувам с „да” за избирането на д-р Петко Петков за доцент по научната специалност *2.1. Филология (Български език. Старобългарски език)* в катедрата по Кирилометодиевистика на Софийския университет. Препоръчвам на уважаемото научно жури да даде също своя положителен вот.

17.08.2016г.

Изготвил становището:

доц.д-р Цветана Ралева,
Катедра „Руски език”
на СУ „Св. Климент Охридски”